

25. Yıldönümü Sayısı

Demokrasi Dergisi

Ocak 2015, Cilt: 26, Sayı: 1 13.00 \$

Demokrasi Çöküş mü yaşıyor?

*Francis Fukuyama * Robert Kagan*

*Marc F. Plattner * Larry Diamond * Thomas Carothers*

*Philippe C. Schmitter * Steven Levitsky & Lucan Way*

*Alfred Stepan * Alina Mungiu-Pippidi*

Scott Mainwaring & Aníbal Pérez-Liñán

*E. Gyimah-Boadi * Tarek Masoud*

Otoriter Diriliş: Çin'in Zorlu İmtihanı

Andrew J. Nathan

Michnik'in Havel'e Saygısı

Carl Gershman

Rusya: Emperyalizm ve Çöküş

Lilia Shevtsova

DEMOKRATİK GERİLEME İLE YÜZLEŞME

Larry Diamond

Larry Diamond *Demokrasi Dergisi'nin kurucu yardımcı editörü, Stanford Üniversitesi'ne bağlı Uluslararası Araştırmalar üzerine çalışan Hoover Enstitüsü ve Freeman Spogli Enstitüsü'nün kıdemli çalışanı ve Stanford Demokrasi, Gelişim ve Hukuk Prensibi Merkezi'nin müdürüdür.*

2014 yılında, Protekiz'de Samuel P. Huntington'nun küresel demokratikleşmenin “üçüncü dalgası” olarak adlandırdığı akımı başlatan Karanfil Devrimi'nin kırkıncı yıldönümü anıldı. Bugün küresel demokrasinin durumuna ilişkin yapılan herhangi bir değerlendirmenin ilk adımı, parmak ısırtan bu tarihi dönüşümün sürekliliğinin tanınması ve kabul edilmesi olmalıdır. 1974 yılında üçüncü dalga başladığında, dünya üzerindeki bağımsız devletlerin yalnızca yüzde 30'u, vatandaşlarının sahip oldukları evrensel oy kullanma hakları ile düzenli, özgür, adil ve anlamlı bir seçim süreci sonucunda kendi liderlerini seçme ve değiştirme haklarının olduğu “seçim demokrasisine” ilişkin kriterleri karşılar nitelikteydi.¹ O dönemde dünya üzerinde demokrasi ile yönetilen yalnızca 46 ülke bulunmaktaydı. Bunların çoğu, aralarında İngiliz sömürgeleri olan küçük ada devletlerinin de bulunduğu zengin Batının liberal demokrasileriydi. Öte yandan, gelişmekte olan demokrasileri ile birkaç ülke daha bulunmaktaydı: Hindistan, Sri Lanka, Kosta Rika, Kolombiya, Venezuela, İsrail ve Türkiye.

Takip eden otuz yıl içerisinde, demokrasi küresel anlamda ciddi bir yükseliş yaşadı; öyle ki, 1975 ve 2007 yılları arasında demokrasi ile yönetilen devletlerin sayısı her yıl istisnasız olarak ya değişmedi, ya da artış gösterdi. Dünya tarihinde demokrasinin bu sürekli gelişiminin bir benzeri görülmemiştir. Sözü geçen bu “demokrasilerin” bir kısmı liberal olmayan demokrasiler olsa da – kimi zaman öyle bir hal almışlardır ki, Steven Levitsky ve Lucan Way bunları “rekabetçi otoriter” rejimler² olarak adlandırmışlardır- olumlu yönde ilerleyen otuz yıl trendi, özgürlük (her yıl Freedom House tarafından değerlendirilen siyasi haklar ve insan hakları) düzeyleri açısından benzer şekilde istikrarlı ve önemli bir gelişme ile birlikte yürümüştür. 1974 yılında, dünya üzerindeki ortalama özgürlük düzeyi 4.38 olarak belirlenmiştir (değerlendirmede iki adet yedi noktalı ölçek kullanılmıştır; 1 = en özgür, 7 = en baskıcı). Daha sonra bu değer 1970'li ve 1980'li yıllarda giderek küçülmüştür, fakat 1990 yılında 3.85'e kadar ulaşan bu değer, Berlin Duvarının çöküşüne kadar olan süreç içerisinde 4.0'un altına düşmemiştir. 1974 ve 2005 yılları arasındaki 32 senenin 25'inde, dünya üzerindeki ortalama özgürlük düzeyi iyileşme göstermiş ve en nihayetinde 2005 senesinde 3.22'ye ulaşmıştır.

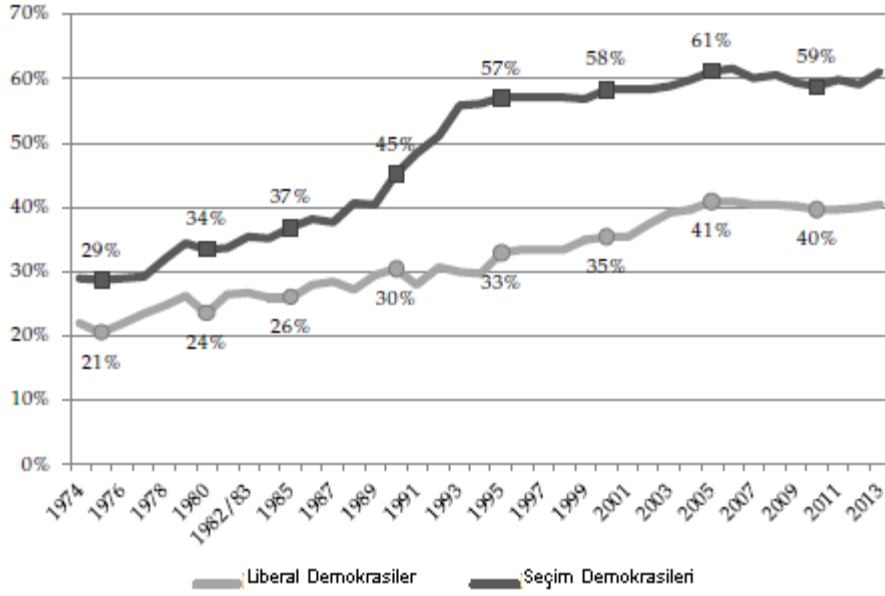
Daha sonra, 2006 senesi civarında, dünya üzerindeki özgürlük ve demokrasinin gelişimi uzun bir duraksama sürecine girmiştir. 2006 yılından beri 114 ve 119 (dünya devletlerinin yaklaşık yüzde 60'ı) arasında seyreden seçim demokrasisi sayısında net bir artış olmamıştır. Şekil 1'de gördüğümüz gibi, seçim demokrasisi ve liberal demokrasilerin 2006 yılından sonra bir düşüş yaşadığı ve daha sonra ise düzleştiği görülmektedir.³ 2006'dan bu yana, dünya üzerindeki ortalama özgürlük düzeyi hafifçe kötüye gitmiş ve 3.30 civarında bir değere ulaşmıştır.

Bu deneysel eğilimleri incelemenin iki yolu vardır. Bunlardan biri, bir eşitleme dönemi teşkil ettiklerini düşünmektir; özgürlük ve demokrasi gelişimlerini devam ettirmemekle beraber, herhangi bir düşüş de göstermemektedirler. Hatta kimileri bunu demokrasi akımının önemli ve beklenmeyen sürekliliğinin bir dışavurumu olarak değerlendirebilir. Yoksulluk (örneğin, Liberya, Malavi, Sierra Leone) ya da stratejik baskılar (örneğin, Gürcistan ve Moğolistan) nedeniyle demokrasinin sürdürülebilmesi için nesnel koşulların uygunsuz olduğu ülkelerin sayısının artmış olduğu düşünülürse, birçok yerde mantıksal olarak açık ve rekabetçi politik sistemlerin hayatta kalmış olmaları (ya da yaşama dönmeleri) etkileyicidir. Bu daha iyi niyetli yorumlamanın bir diğer şekli olarak Levitsky ve Way Derginin bu sayısında demokrasinin aslında Freedom House'un algıladığı kadar büyük bir gelişme göstermediğini ileri sürmüşlerdir. Bu yüzden, son on-on beş yıl içerisinde demokrasinin gözle görülür başarısızlıkları, rekabetçi ve otoriter rejimlerin ortaya çıkışlarından bu yana gösterdiği sertleşmeler ya da bozulmalar olduğunu iddia etmişlerdir.

Öte yandan, bazıları geçtiğimiz on yıllık süreci, demokrasinin en azından düşüş başlangıcı yaptığı dönem olarak görebilirler. Bunun doğruluğunu gösterebilmemiz için, yalnızca demokrasilerin istikrarsızlığını ve durgunluğunu değil, Thomas Carothers'ın "gri bölge" ülkeleri (demokrasi olup olmadıklarına göre açıklanmaları zor olan)⁴ olarak adlandırdığı ülkelerin demokrasilerinde yaşanan kademeli düşüşü, demokratik olmayan yönetimlerdeki derinleşen otoriter rejimi ve dünya üzerindeki yerleşik, zengin demokrasilerinin işleyişi ve özgüveninde yaşanan düşüşü de incelememiz gerekmektedir. İleriki bölümlerde bu konuyu ele alacağım.

Demokratik dönüşlerde bir düşüş yaşanıp yaşanmadığına ilişkin tartışma, bir yönden bizim bu konuyu nasıl ele aldığımızla ilgili olmaya başladı. Bilimsel araştırmaların ortaya koymuş olduğu büyük ve kaçınılmaz ironilerden biri de karşılaştırmalı demokrasi araştırmalarına gösterilen büyük rağbete, demokrasinin nasıl tanımlanacağı ve ölçüleceğine ilişkin önemli bir uzlaşmazlığın eşlik ediyor olmasıdır. Bu ebedi kavramsal problem üzerinde uzlaşılabilen tek bir doğru cevap olduğuna ya da olabileceğine hiçbir zaman ihtimal vermedim. Demokrasi üzerine çalışan bilim insanlarının çoğu, rejimlerin kategorik olarak sınıflandırılmasının ve bu yüzden hangi rejimlerin demokrasi olduğunu ve hangilerinin olmadığını belirlemenin anlamlı olduğu konusunda ortak bir fikre sahiptirler.

Şekil 1 – DÜNYA ÜZERİNDEKİ DEMOKRASİNİN GELİŞİM SÜRECİ ,
1974 – 2013

Fakat demokrasi birçok açıdan bir sürekli değişkendir. Birden fazla partinin ve adayların seçim kampanyası yapma ve mücadele etme özgürlüğü; oy kullanma hakkının kapsamlılığı; seçim uygulamalarının adil ve tarafsız olması; ve seçimle başa gelenlerin ne ölçüde yönetme gücüne sahip oldukları gibi demokrasinin temel bileşenleri bir sürekli ölçek (kontinyum) üzerinde çeşitlilik gösterirler (demokrasinin niteliğinin diğer boyutları gibi, örneğin insan hakları, hukuk prensibi, yolsuzlukların denetimi, sivil toplumun dinçliği vb.). Bu sürekli değişkenlik kodlayıcıların, çok partili seçim rekabetinin hilesiz ve güçlü fakat bazı önemli yönlerden kusurlu olduğu, belirsiz, gri bölge içerisinde yer alan rejimleri nasıl sınıflandıracaklarına ilişkin zor kararlar almaya mecbur etmektedir. Çok partili rekabet içerisindeki hiçbir sistem mükemmel derecede adil ve şeffaf değildir. Çok partili seçim sistemlerinin bazılarının demokrasi kriterlerini karşılamadıkları açıkça görülmektedir. Diğerleri ise ciddi kusurlara sahip olsalar da, bu durum onların genel demokratik tabiatlarını tamamiyle yok saymamaktadır. Bu yüzden, kusurları nasıl değerlendireceğimiz ve sınırı hangi noktada çiziceğimiz konusundaki kararlar, her ne kadar zor olsa da alınması gereken kararlardır.

Rejimlerin sınıflandırılmasına (demokrasi olup olmadıklarına) yönelik pek çok yaklaşım, demokrasileri ve demokrasi olmayanları ayırt etmek için gelişigüzel belirlenmiş olan bir çizgi ile birlikte önemli değişkenlerin (örneğin, Yönetim Biçimi Ölçeğinde olduğu gibi siyasi haklar, ya da Freedom House'da olduğu gibi hem siyasi haklar hem insan hakları) sürekli ölçümlerine yaslanmaktadır.⁵ Benim kullandığım

yöntem, ikna edici nitelikte çelişkili bulgular elde ettiğim kısımlar haricinde, Freedom House'un kodlamaya dair kararlarını kabul etmektedir. Bu durum benim Freedom House'un 1989'dan beri öne sürdüğünden iki ila beş arasında daha az demokrasi tespit etmeme yol açtı; bazı seneler için, aramızdaki bu uyuşmazlık çok daha fazlaydı.⁶

Demokratik Gerileme: Çöküş ve Aşınmalar

Dünya 2006 yılından beri hafif, fakat uzun süreli bir demokratik gerileme süreci içerisine girmiştir. Demokrasi ve özgürlüğün küresel düzeyde gelişim açısından geri kalmışlığı ve orta derecede bozulmalar yaşamasının ötesinde, düşünülmesi gereken birkaç başka neden daha bulunmaktadır. İlk olarak, önemli ve hızlanan bir demokratik bozulma yaşanmaktadır. İkinci olarak, demokrasinin niteliği ve istikrarlı yapısı, benim "salıncak devlet" olarak adlandırdığım, stratejik olarak önem taşıyan, büyük yükselen piyasa ülkelerinde bir düşüş yaşamaktadır. Üçüncü olarak, otoriterizm, büyük ve stratejik açıdan öneme sahip ülkelerde de derinleşmeye başladı. Ve dördüncü olarak, Birleşik Devletler başta olmak üzere yeryüzünde kurulmuş olan demokrasiler, git gide daha kötü bir performans sergilemeye ve demokrasiyi yurt dışında etkin bir şekilde ilerletmeleri için gereken iradeyi ve öz güveni yitirmeye başladılar. Bunlardan her birini sırayla inceleyeceğim.

Öncelikle, demokratik çöküşlerin oranlarına bakalım. 1974 ve 2014'ün sonu arasındaki dönemde, dünya üzerinde bulunan tüm demokrasilerin yüzde 29'u çökmüştür (Batı dışındaki demokrasilerde bu oran yüzde 35'tir). İlk on yılda ve yeni yüzyılın yarısında, başarısızlık oranı (yüzde 17.6) daha önceki on beş yıllık dönemden daha fazladır (yüzde 12.7). Öte yandan, üçüncü dalga dönemini kendisini oluşturan dört adet on yıla ayırırsak, 1980'lerden itibaren her bir on yılda demokratik başarısızlığın biraz daha artmış olduğunu görürüz. Üçüncü dalganın ilk on yılında (1974-83) yüzde 16 olan demokratik başarısızlık oranı, ikinci on yıl içerisinde (1984-93) yüzde 8'e düşmüştür, fakat üçüncü on yıl içerisinde (1994-2003) tekrar yüzde 11'e yükselmiştir ve günümüze en yakın dönemde yüzde 14'e ulaşmıştır (2004-13). (Eğer 2014 yılında yaşanan üç adet başarısızlığı daha eklersek, bu oran yüzde 16'nın üstüne çıkar.)

2000 yılından beri, saydığımıza göre dünya üzerinde 25 adet demokrasi rejimi çökmüştür; bunun sebebi yalnızca açıkça gerçekleştirilen askeri ve idari darbeler aracılığıyla değil, aynı zamanda sonucunda demokratik sistemi rekabetçi otoriterizme doğru sürükleyen, demokratik hakların ve yöntemlerin önemli ölçüde ve giderek artan bir bozulma yaşıyor olmasıdır (Tabloya bakınız). Bu çöküşlerden bazıları düşük kaliteli demokrasilerde yaşanmıştır; yine de her bir durumda, makul, adil ve çok partili seçim rekabetinin yaşandığı bir sistem, ya minimum demokrasi standartların altında bir noktaya yerleştirilmiştir ya da bu noktaya gerilemesine neden olunmuştur.

Demokratik çöküşlerin izini sürülmesi hususunda karşımıza çıkan yöntemsel zorluklardan biri, siyasi hakların, insan haklarının ve hukuk prensibinin sistemik bozulması ve yönetsel bağlamda düğümlenmesinden oluşan uzun laik sistemin bir sonucu olarak meydana gelen demokratik başarısızlığa ilişkin kesin bir tarih ve sene belirlemek istenmesidir. Bugün gerçek anlamda bilim insanı olan kişilerden hiçbiri Rusya'daki rejimin demokrasi olduğunu iddia etmez. Fakat bir çoğu bunun Boris Yeltsin altında yürüyen (fakat zorlu ve liberal olmayan) bir seçim demokrasisi olduğuna inanır. Eğer 1993 yılını demokrasinin Rusya'da (Freedom House'un yaptığı gibi) ortaya çıktığı sene olarak düşünürsek, hangi seneyi demokrasinin sona erdiği sene olarak belirleyeceğiz? Bu durumda (ve birçok başka durumlarda), Peru Cumhurbaşkanı Alberto Fujimori'nin 1992 senesinde Kongreyi dağıtarak ve anayasal olmayan yönetimi ele geçirerek gerçekleştirdiği *autogolpe*'ü gibi, başarı elde eden bu kararı yönlendiren belirli tek bir olay olmamaktadır. Vladimir Putin'e belirsiz bir ilk-seçim zaferi yaşatan hileli seçim süreci ve hemen arkasından gelen siyasi ve medeni çoğulculuğun yönetsel anlamda yaşadığı boğulma tarafından bildirilmiş olduğu gibi, Rusya'nın siyasal sisteminin 2000 yılında seçim demokrasisine ilişkin asgari koşulların da altına düşmüş olduğunu öne sürmekteyim. (Freedom House bu başarısızlığı 2005 yılına atfetmektedir)

Tablo – DEMOKRASİNİN YAŞADIĞI ÇÖKÜŞLER, 2000-2014

Year of Breakdow	Country	Year of Return	Type of Breakdown
2000	Fiji	–	Askeri Darbe
2000	Rusya	–	Yönetsel bozulma, muhalefet haklarının ihlali
2001	Merk. Af.	–	Askeri ayaklanma, şiddet, insan haklarının suistimali
2002	Gine-Bissau	2005	Yönetsel bozulma, muhalefet haklarının ihlali (bir sonraki sene askeri darbe)
2002	Nepal	2013	Artan siyasi istikrarsızlık, monarşik darbe
2004	Venezuela	–	Yönetsel bozulma, muhalefet haklarının ihlali
2005	Tayland	2011	Askeri darbe, ardından askeri kısıtlama,
2006	Solomon	–	Demokratik süreçlerde düşüş
2007	Bangladeş	2008	Askeri “hafif darbe”
2007	Filipinler	2010	Yönetsel bozulma
2007	Kenya	–	Seçimde hile yapma ve yönetimi kötüye kullanma
2008	Gürcistan	2012	Seçimde hile yapma ve yönetimi kötüye kullanma
2009	Honduras	2013	Askeri müdahale

2009	Madagaskar	–	Muhalefet tarafından iktidarın anayasaya aykırı biçimde üstlenilmesi, seçilmiş parlamentonun askıya alınması
2009	Nijer	2011	Başkana ait yönetimi genişletmek amacı ile Anayasa Mahkemesinde Başkanlığın ve Millet Meclisinin tasfiye edilmesi
2010	Burundi	–	Seçim hileleri, muhalefet boykotu, siyasi kapanma
2010	Sri Lanka	–	Yönetimsel bozulma
2010	Gine-Bissau	–	Askeri müdahale, halkın kontrolünün zayıflaması, hukuk prensibinin bozulması
2012	Maldiv Adaları	–	Demokratik olarak seçilmiş Cumhurbaşkanı'nın zorla görevden alınması
2012	Mali	2014	Askeri Darbe
2011	Nikaragua	–	Yönetimsel bozulma
2012	Ukrayna	2014	Seçim hileleri (parlamento seçimleri), yönetimi kötüye kullanma
2014	Türkiye	–	Yönetimsel bozulma, muhalefet haklarının ihlali
2014	Bangladeş	–	Seçim süreçlerinin işlevsizleşmesi
2014	Tayland	–	Askeri darbe

Sorun halen devam etmektedir ve günümüzle de oldukça ilgilidir. Bugüne kadarki birkaç senelik süreç içerisinde, Türkiye Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ülke içerisindeki demokratik çoğulculuğu ve özgürlüğü her geçen gün biraz daha aşındırmıştır. Genel siyasi eğilimlerin nitelendirilmesi zordur; çünkü AKP siyaset içerisinde bağımsız bir veto hakkına sahip olan ordunun bu hakkını elinden alarak, halkın ordu üzerindeki kontrolünü genişleterek ve Kemal Atatürk'ün koyduğu laiklik taraftarı olan mirası ile ilgili “derin devlet” yapılarına saldıran siyasi partilerin engellenmesini zorlaştırarak demokratik bir adım atmış oldu. Ancak, AKP parti mensuplarının yargı ve bürokrasi üzerindeki hâkimiyetini arttırarak, gazetecileri tutuklatarak ve karşıt görüşlü kişileri basın önünde ve akademik çevrelerde aşağılayarak, işletmeleri muhalefet partiyeye mali destek sağladıkları takdirde intikamının alınacağı yönünde tehdit ederek ve sözüm ona darbe planları ile ilgili olduğu iddia edilen kişileri tutuklayıp kovuşturma açarak ve mantıksızca suikastçı olmakla suçlanan birçok kişiyi sosyal hayatlarından alıkoyarak kendi siyasi hegemonyasını gün be gün kemikleştirmiştir.

Bu durum, uzun süredir Türkiye'nin başbakanı olan ve Ağustos 2014 yılında cumhurbaşkanı seçilen Recep Tayyip Erdoğan'ın gün be gün korkusuzca yoğunlaştırdığı, dudak uçuklatan kişisel gücü ile örtüşmektedir. Türkiye'de yetkinin kötüye kullanımı ve kişiselleştirilmesi ve rekabet alanının ve özgürlüklerin

kısıtlanması, tıpkı Putin'in 2000'li yılların başlarında yaptığı gibi üstü kapalı ve artarak ilerleyen bir süreç olmuştur. Fakat şimdiye kadar, bu eğilimler ülke demokrasisini asgari standartların da altına çekerek, bir eşiğe gelinmiş olduğunu gösteriyor. Eğer bu gerçekleştiyse, ne zaman gerçekleşti? 2014 yılında, AKP'nin hegemonik yönetiminin Mart ayında gerçekleştirilen yerel hükümet seçimleri ile sağlamlaştırması ve Ağustos ayında gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı seçimleri midir? Ya da bazı liberal Türklerin üzerinde ısrar ettikleri gibi, birkaç yıl önce, medya özgürlüğünün gözle görülür bir biçimde yok olması ve darbe komplosu kurdukları iddia edilen kimselerden oluşan ve git gide genişleyen çemberin oldukça politikleştirilmiş Ergenekon duruşmalarında hedef alınmaları mıdır?

Benzer bir problem, öncesinde uzun süre iktidarda kalan Botsvana Demokratik Partisi (BDP) tarafından yapılanların ötesinde, kariyerinde bir ordu geçmişi olan ve sivil topluma karşı bir hoşnutsuzluk ve muhalefete karşı bir tahammülsüzlük sergileyen Botsvana Cumhurbaşkanı (Ian Khama) için de geçerlidir. Muhalefet partilere mensup kişileri aşağılamak, Ekim 2014 parlamento seçimleri öncesinde muhalefet lideri olan bir adayın öldürülmesi ve istihbarat teçhizatlarının siyasi muhalefete baskı ve zorbalık yapmak üzere kullanılması gibi eylemlerle artan siyasi vahşet ve tehditler, siyasi sistemi daha otoriter bir doğrultuda ilerlemesine neden olmuştur. Bağımsız medya üzerindeki artan baskılar, devlet televizyonlarının BDP tarafından küstahça kötüye kullanımı ve iktidarın Cumhurbaşkanı Khama (iktidar partisini ikiye ayırırken kendi kısıtlı aile ve arkadaş çevresini genişletiyordu) tarafından git gide kişiselleştirilmesi ve merkezileştirilmesi, Bostvana'da krize yol açmasa bile, demokrasinin çökmeye başladığının sinyallerini veriyordu.⁷ Tekrardan, Levitsky ve Way birkaç sene önce Bstovana'nın başlangıçta hakiki bir demokrasi olmadığını ileri sürdüler.⁸ Yine de, son birkaç on yılda bu ne çeşit bir sistem olursa olsun "hukuk prensibine ve açılan kurumlara ve yapılan işlemlere duyulan saygı" 1998 yılında, eski ordu komutanı "otomatik olarak cumhurbaşkanı olduğunda" azalmaya başladı.⁹

Gri bölgedeki rejimlerin nasıl sınıflandırılacağına ilişkin girilen açmaza dair elimizde herhangi bir basit veya belirgin bir cevap bulunmamaktadır. Kimileri bu muğlâk rejimlerin halen demokrasi olarak anılıp anılmayacakları ya da herhangi bir dönemde gerçek bir demokrasi olup olmadıkları hususunda tartışabilirler. Demokrasinin çöküşünün gerçekliğini kabul edenler bunun ne zaman meydana geldiğini de tartışabilirler. Fakat tartışmanın ötesinde, son on yıl içerisinde güçlerinin kötüye kullanan yöneticilerin kişisel güçlerini arttırma ve iktidar partinin hegemonyasını sağlamlaştırmaya yönelik niyetlerinin bir sonucu olarak, adil seçim sürecinde siyasi çoğulculuğa ve muhalefet ve karşıt görüşe ilişkin kamu alanında meydana gelen önemli bozulmalar yaşanmıştır. 1999 yılından beri bu konuya ilişkin en bilindik olgular, eski popülist subay Hugo Chavez (1999-2013)'in bu yüzyılın ilk on yılı boyunca demokratik çoğulculuğun git gide önünü tıkadığı ülkeler olan Rusya ve

Venezuela’da gözlenmiştir. Daniel Ortiga 2000 yılında Nikaragua’da tekrar cumhurbaşkanı olduktan sonra, Chavez’in otoriter senaryosundan bazı sayfaları ödünç almış, solcu-popülist otoriter cumhurbaşkanları olan Bolivya cumhurbaşkanı Evo Morales ve Ekvador cumhurbaşkanı Rafael Correa benzer bir doğrultuda ilerlemekteydi. Bu duruma sağladıkları katkılarda, Scott Mainwaring ve Anibal Perez-Linan demokraside yaşanan bozulmanın 2000 yılından itibaren Honduras, Bolivya, Ekvador’da olduğu kadar, dört Latin Amerika ülkesinin hepsinde de yaşandığını öne sürmüştür ve günümüzde Honduras “yarı demokratik” rejimi ile topallamaktadır.

Tablo’da verilen, 2000 yılından bu yana gerçekleşen çöküşlerin on sekizi 2005 yılından sonra meydana gelmiştir. Bu 25 çöküşten yalnızca sekiz tanesi askeri müdahale sonucu gerçekleşmiştir (bu sekiz çöküşün yalnızca dört tanesi, Tayland’da iki defa yaşandığı gibi, geleneksel anlamda, bariz bir şekilde meydana gelen askeri darbe niteliğindedir). Diğer iki hadise (Nepal ve Madagaskar) demokratik yollarla seçilmiş, fakat demokratik olmayan diğer güçler (sırasıyla hükümdar ve siyasi muhalefet) tarafından iktidarı elinden alınmış olan yöneticilere tanıklık etmiştir. Yaşanan çöküşlerin birçoğu, on üç tanesi, yetkinin kötüye kullanımı ve demokratik kurumların ve prosedürlerin demokratik yöntemlerle seçilen yöneticiler tarafından kirletilmesi sonucunda meydana gelmiştir. Bunlardan dördü yaygın seçim hileleri şeklinde gerçekleşmiş ya da Bangladeş’te olduğu gibi, seçim uygulamaları kurallarında (seçimden önce bakım alan hükümet uygulamasının kaldırılması) yapılan tek taraflı değişiklikler şeklinde olmuştur. Seçim bağlamında oyun alanını devirmiş ve bir muhalefet boykotunu tetiklemiştir. Yönetimin kötüye kullanılması sonucunda gerçekleşen diğer dokuz başarısızlık, demokrasinin yine demokrasi ile başa gelmiş olan yöneticiler (bu da Viktor Yanukovych başkanlığındaki [2010-14] Ukrayna gibi seçim hilelerinin bazılarında meydana gelmiş olmasına rağmen) tarafından giderek artan bir şekilde önünün tıkanmasına yol açmıştır. Genel olarak, yaklaşık her beş demokrasiden biri bu yüzyıl dönümünden itibaren başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Özgürlüğün Yitirilmesi ve Hukuk Prensibi

Demokraside yaşanan başarısızlık bir yana, 2005 yılından itibaren bazı ülkelerde ve bölgelerde özgürlüklerin yitirildiği yönünde bir eğilim gözlenmektedir. Bu konuya dair en çok alıntılanan istatistiksel veri, Freedom House’un 2006 yılından 2013 yılına kadar birbirini takip eden her bir yılda daha çok ülkenin özgürlük bağlamında düşüş yaşadığına dair elde ettiği bulgulardır. Aslında, dengelerin neredeyse yüksek seviyede elverişli olduğu Soğuk Savaş sonrası dönemden sonra, reformcuların gericilerden ikiye bir gibi (ya da daha fazla) bir oranla üstün geldikleri, 2006 yılının başından itibaren dengeler tersine dönmeye başladı. Fakat hikâyenin tamamı bundan ibaret değil.

İki önemli olguyu söz etmeye değer buluyorum; ve bunların her ikisi de Afrika'da görülebilir olgulardır. İlk olarak, düşüşler zamanla kristalleşmeye yatkındır. Bu yüzden eğer 2005 yılının sonundaki özgürlük puanlarını 2013 yılının sonunda elde edilen puanlarla karşılaştırırsak, 49 Sahra altı Afrika ülkesinin 29'unun (neredeyse yüzde 60) özgürlük açısından düşüş yaşamışlar, öte yandan yalnızca 15 tanesi (yüzde 30'u) gelişme kaydetmiş, geriye kadar beşi ise herhangi bir değişim göstermemiştir. Dahası, bölgedeki yirmi devlet siyasi haklar, insan hakları veya her ikisi açısından da yedi-noktalı ölçek üzerinde ifade edilebilecek kadar önemli derecede bir düşüş sergilemiştir (yalnızca on bir ülke gözle görülür bir gelişme kaydetmiştir). Sahra altı Afrika ülkelerinden daha büyük olanlar (on milyondan fazla nüfusa sahip) çok fazla olmasa da biraz daha iyi durumdadır: Özgürlükler 25 ülkeden on üçünde düşüş göstermiş, sadece sekizinde gelişme kaydedilmiştir.

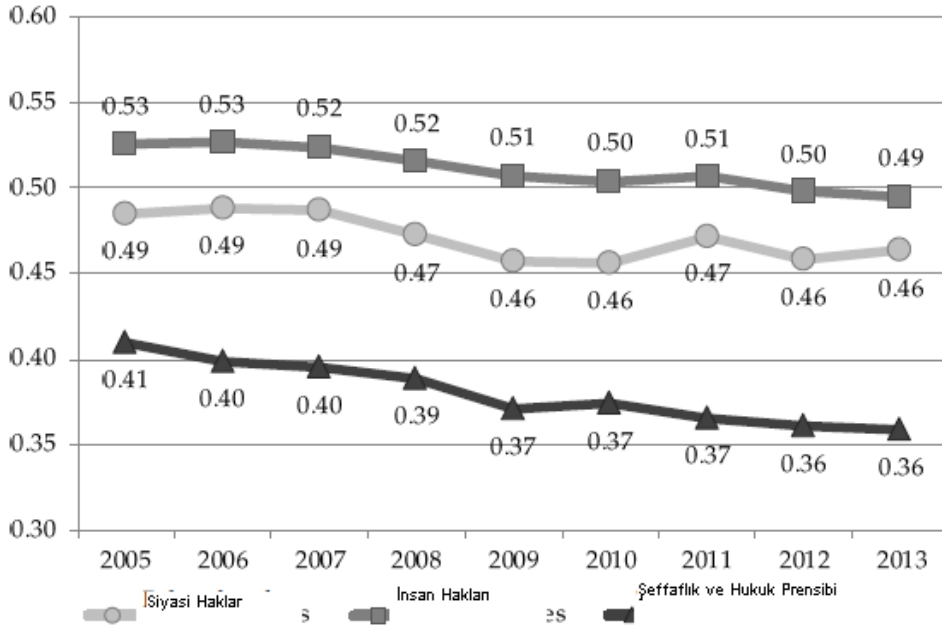
Diğer sorun ise demokratik kurumlarda yaşanan bozulmanın hızı, dışarıdan gözlemleyenler için her zaman görülür değildir. Güney Afrika gibi bazı ülkelerde demokrasiyi kanıksıyoruz, fakat bunu yapmamalıyız. Aslında, Afrika kıtası üzerinde demokrasini sıkı bir şekilde güçlendirildiği ve güvence altına alındığı tek bir ülke dahi yoktur; örneğin, Güney Kore, Polonya ve Şili gibi üçüncü dalga demokrasilerde olduğu gibi. Demokrasiyi destekleyen küresel milletlerde, aktörlerden bazıları daha liberal, gelişen demokrasilerin kırılma eğilimine dair artan işaretlere dikkat etmektedir; liberal olmayanlarına değinmeye gerek dahi görmüyorum.

Neden özgürlük ve demokrasi birçok ülkede gerilemektedir? En önemli ve yaygın cevap, kısaca, kötü yönetimdir. Freedom House'un siyasi haklar ve insan hakları üzerine yaptığı ölçümler hukuk prensibi ve şeffaflık (rüşvet de dahil) ile doğrudan bağlantılı alt kategoriler içermektedir. Eğer bu alt kategorileri Freedom House'un siyasi haklar ve insan haklarına ilişkin puanlarından çıkarır, hukuk prensibi ve şeffaflık skorları ile üçüncü ayrı bir ölçek oluşturursak, sorun çok daha görünür olacaktır. Afrika ülkeleri (dünya üzerindeki diğer çoğu ülke gibi) hukuk prensibi ve şeffaflık konusunda, siyasi haklar ve insan hakları konusunda olduğundan çok daha kötü puanlar almışlardır.¹⁰ Dahası, hukuk prensibi ve siyasi haklar kavramlarının her ikisi de Sahraaltı Afrika ülkeleri arasında gözle görülür bir düşüş yaşarken, insan hakları bir şekilde daha fazla dalgalandığı görülmüştür. Freedom House'un bu üç yeniden şekillendirilmiş ölçekleri ve 0 ve 1 arasında değişen standardize edilmiş puanlarına ilişkin verilerini gösteren bu deneysel eğilimler Şekil 2'de verilmiştir.¹¹

Afrika'daki demokrasiye ilişkin en önemli problem rüşvetin ve yetkilerin kötüye kullanımının kontrol altına alınmasıdır. Yönetimdeki bozulmalar, 2005 ve 2013 yılları arasında hukuk prensibi ve şeffaflığa (.79'dan .63'e) ilişkin puanlarında istikrarlı düşüşten muzdarip olan Güney Afrika gibi en iyi yönetilen Afrika ülkelerinde dahi gözle görülür biçimdedir. Afrika'da kurulan ve petrolün yayılmasını önleyen ikinci çitin hizmete açılması ile, her geçen gün daha fazla Afrika ülkesi kaynaklar açısından zengin hale gelmekte ve hükümetin nitelikleri biraz daha bozulmaktadır. Bu

durum Afrika'nın en liberal ve önemli demokrasilerinden biri olan Gana'da yaşanmaya başlanmıştır.

Şekil 2 – AFRİKA'DAKİ ÖZGÜRLÜK VE YÖNETİM EĞİLİMLERİ, 2005, 13

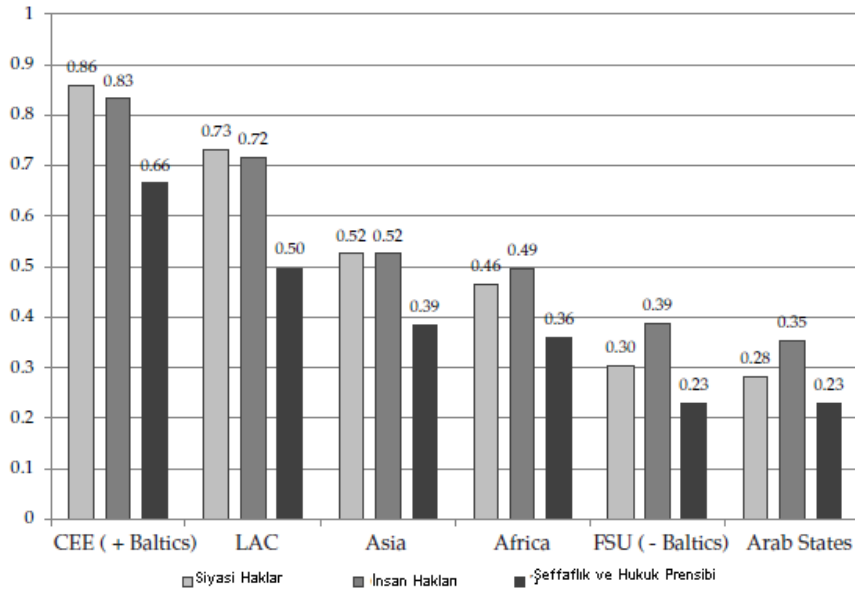

Bu yalnızca Afrika'ya özgü bir problem değildir. Dünyanın her bir bölgesi standardize edilmiş şeffaflık ve hukuk prensibi ölçeklerinden, siyasi haklar ya da insan hakları ölçeklerinden aldıklarından daha düşük puan alma eğilimindedir. Aslında, Latin Amerika, komünizm sonrası Avrupa ve Asya'da şeffaflık ve hukuk prensibi Afrika'da olduğundan çok daha belirgin bir şekilde diğer iki ölçeğin gerisinde kalmaktadır (Şekil 3). Daha düşük gelirli ve orta ve üst-orta gelirli ülkelerdeki birçok demokrasi (özellikle Arjantin) Francis Fukuyama'nın "neo-patrimonyal" olarak adlandırdığı eğilimlerin canlandırılması ile mücadele etmektedir.¹² Bunun sorumluluğundan kurtulabileceğini düşünen liderler, kavramsal limitleri ve normatif sınırlamaları etkisiz kılarak ve kendileri, aileleri, akrabaları, müşterileri ve partileri için güç ve zenginlik biriktirerek demokratik kuvvetler ayrılığına zarar vermiştir.

Bu süreç içerisinde, yollarına çıkan muhalefeti kötüleştirir, aşağılar ve kurban ederler (zaman zaman hapse atar, hatta öldürürler). Muhalefet partileri, sivil toplum ve medyaya ayrılan alan git gide küçülür, ve diğer ülkelerden kendilerine sağlanan destek azalmaya başlar. Etnik, dini ve diğer farklı kimlikler, bu ayrımları yönetmek amacıyla kurulmuş olan, iyi bir şekilde organize edilmiş demokratik kurumların yetersiz olduğu

toplumlarda kutuplaşmaktadır. Devletin yapısının zayıf ve geçirgen olduğu; düzenin sağlanamadığı, hakların korunamadığı, en temel sosyal ihtiyaçların dahi karşılanamadığı, bozulmaların, iltimasların, yağmacı dürtülerin arttığı görülmektedir. Partiler ve parlamentolar gibi demokratik kurumlar genelde yetersiz kalmış, bürokrasi siyasi uzmanlardan yoksun ve ekonomiyi etkin bir şekilde yönetecek olan yetkililerin az, bağımsızlık ve nesnellik ise hasar almıştır. Zayıf ekonomik performans ve artan eşitsizlik, yetkilerin kötüye kullanılması, seçimlere hile karıştırılması ve demokrasiye ilişkin kuralların ihlali gibi sorunların alevlenmesine neden olmuştur.

Şekil 3 – SİYASİ HAKLAR, İNSAN HAKLARI VE ŞEFFAFLIK / HUKUK

PRENSİBİ, 2013

Kaynak: Freedom House'un, *Dünya üzerindeki özgürlük düzeyi, 2013'e ilişkin* işlenmemiş verisi.

Stratejik Bağlamda Salıncak Devlet

Demokrasinin küresel durumuna ilişkin farklı bir bakış açısı da dikkatlerin bölgesel ve küresel eğilimler üzerinde değil, en ağır yükselen piyasa ülkeleri üzerine yoğunlaştırılmasıdır. Bu ülkeler geniş nüfusa (elli milyondan fazla) veya gelişmiş bir ekonomiye sahiptir (200 milyon Amerikan doları'ndan daha fazla). Ben bu ülkelerin 27 tane olduklarını saptadım (her iki kriteri de karşılamayan, fakat oldukça fazla derecede stratejik öneme sahip Ukrayna'da dâhil). Bu 27 salıncak devletin on ikisinin ortalama özgürlük puanları, 2013 yılının sonlarında bakıldığında, 2005 yılının sonlarına kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Bu düşüşler tablonun her yerinde görülebilmektedir: liberal demokrasilerde (Güney Kore, Tayvan ve Güney Afrika), daha az liberal demokrasilerde (Kolombiya, Ukrayna, Endonezya, Türkiye, Meksika ve 2014 askeri darbe öncesi Tayland); ve otoriter rejimlerde (Etiyopya, Venezuela ve

Suudi Arabistan). Ek olarak, diğ er üç ÷ lkenin bugün, 2005'te olduklarından daha az özgür olduklarını düşünüyorum: Vladimir Putin'in 2012 yılında tekrar cumhurbaşkanlığına dönmesi ile baskıcı otoriter rejimin bağlarının daha da sıkılaştığı Rusya, Mübarek rejiminden (1981-2011) bile daha hoşgörüsüz, kontrolcü ve ölüm saçan eski General Abdel Fattah al-Sisi yönetimindeki ve ordunun hâkimiyeti altındaki yeni hükümeti ile Mısır; ve demokrasinin 2014 senesinin başlarında çöktüğü (yukarıda belirtildiği gibi) Bağladeş. Yanızca iki ÷ lke (Singapur ve Pakistan) bugün 2005'te olduklarından daha özgürdürler (yalnızca orta derecede). Bazı başka ÷ lkeler ise en azından herhangi bir değışiklik göstermemişlerdir. Şili liberal demokrasi açısından bir başarı öyküsü olmaya devam etmektedir; Filipinler, Cumhurbaşkanı Gloria Macapagal-Arroyo (2001-10) yönetimi altında bir otoriter ara dönem geçirdikten sonra sağlıklı demokrasi rejimine geri dönüş yaşamış; ve Brezilya ve Hindistan ise devam eden zorluklara rağmen güçlü demokrasilerini koruyabilmişlerdir. Fakat genel olarak bakıldığında, bu 27 ÷ lke arasında (Çin, Malezya, Nijerya ve Birleşik Arap Emirlikleri de dâhil) demokratik gelişmeler açısından elde edilen bulgular oldukça azdır. Demokrasi açısından istikrarlı ve demokratik Batı ÷ lkeleri dışındaki önemli ÷ lkelerin gelişimleri durmuş ya da gerilemiştir.

Otoriter Rejimin Diriliş i

Küresel demokratik gerileme öyküsünün önemli bir kısmını da otoritarizmin derinleşmesi oluşturmaktadır. Bu, birçok şekilde olmuştur. Rusya'da siyasi muhalefet, prensip sahibi muhalefet ve yöneticiler tarafından kontrol altına alınmayan sivil toplum faaliyetlerinin sayısı git gide azalmaktadır.¹³ Çin'de insan hakları savunucuları ve sivil toplum aktivistleri artan tacizlerde karşılaşmakta ve zorbalığa maruz kalmaktadırlar.

(Temel olarak) Şanghay Dayanışma Kurumunun, Rusya ve Çin arasındaki iş birliğinin merkez ekseninde konumlanmış komünizm sonrası otokrasileri çok daha koordine ve iddialı bir duruşa sahiptir. Her iki ÷ lke de, bölgesel sorunlar üzerinde komşuları ile anlaşmak için masaya otururken, agresif bir biçimde güç gösterisinde bulunmaktadırlar. Ve ayrıca uluslar arası medya (örneğin, Rusya'nın 7/24 yayın yapan küresel televizyon "haber" kanalı RT), Çin'in Confucius Enstitüleri, çok sayıda konferansları ve değışim programları gibi yumuşak güç araçlarını kullanarak, kendi model ve normlarını yükseltmek isterken, Batı demokrasilerinin itibarını ve genel anlamda demokrasiyi zedelemek için demokratik normları ortadan kaldırmak istemektedirler.¹⁴ Bu, rejim yanlısı hikayeler, muhalefetin kötüleştirilmiş imajı ve liberal olmayan, milliyetçi ve Amerikan-karşıtı sert eleştirilerin eklektik bir karışımını meydana getirip söylemek amacıyla devletçe işletilen medyanın (hem geleneksel hem dijital) kullanımında sarf edilen, tazelenmiş otoriter beceri ve enerjiye ilişkin daha geniş bir eğilimdir.¹⁵

Afrikanlı otokratlar, Batının demokrasi ve iyi yönetimine karşı bir güç olarak Çin'in gelişen yardım ve yatırımlarını (ve İslamcı terörizme ilişkin yeni bölgesel savaş) gün be gün kullanmışlardır. Ayrıca, kendi derinleşen baskıcı rejimlerini haklı çıkarmak amacı ile, Çin'in demokrasi olmaksızın gerçekleştirdiği devlet kaynaklı hızlı gelişimin formülüne dikkat çekmekten aşırı bir mutluluk duymuşlardır. Venezuela'da otoriter popülizmin mengenesi sıkıştırılmış ve hükümetin orta sınıf muhalefeti hareketsiz kılmak pahasına cezai vahşete olan toleransı (ya da organizasyonu) artmıştır. "Arap Baharı" en baskıcı devletlerde dahi, ya da Libya'da olduğu gibi geride bir devlet bile bırakmayarak, Tunus'un kurtuluşunda payı olan her bir ülkede patlamıştır.

Geçtiğimiz sekiz sene boyunca otoriter rejimin canlanması, genel olarak kullanılan araç ve yaklaşımların yayılması ile ivme kazanmıştır. Bunların arasında en belirgin olanı, otoriter rejimler içerisinde gerçekleşen demokrasiler ve demokratik partiler, hareketler, medya, seçim gözlemcileri ve sivil toplum kuruluşları arasındaki uluslar arası bağlamda gerçekleştirilen finansal ve teknik yardım akışının yasa dışı sayılması ve NGO (Sivil Toplum Örgütü)'ların otokratlar adına çalışan (ulusal ve uluslar arası olarak) sahte NGO'lar yaratma ve işletme kabiliyetleri üzerindeki daha kapsamlı kısıtlamalardır. Batı dışındaki 98 ülke ile yürütülen bir çalışma, bu ülkelerden 51 tanesinin sıkı kontrole ilişkin açıkça görülen bir küresel eğilim ile sivil toplumun yabancı kaynak almasını kısıtlamakta veya engellemekte olduğunu; sonuç olarak, uluslar arası demokratik yardım akışının en çok ihtiyaç duyulan yerlerde hızlı bir biçimde düşmekte olduğunu göstermektedir.¹⁷ İlâveten, otoriter (ve hatta bazı demokratik) devletler internet özgürlüğünün baskılanması ve sivil toplumun engellenmesi, yıkılması ve kontrol edilmesi amacıyla sanal gerçekliğin kullanılmasına ilişkin olarak çok daha fazla kaynağa sahip, daha eğitilmiş ve pişmanlık duymayan bir yapıya sahip olmuşlardır.¹⁸

Gerileyen Batı Demokrasisi

Demokratik gerilemenin belki de en çok endişelenilmesi gereken boyutu, Birleşik Devletler de dâhil olmak üzere Batıdaki demokratik etkinliğin, enerjinin ve öz güvenin düşüş yaşıyor olmasıdır. Hem ulusal hem de uluslar arası bağlamda Birleşik Devletler'deki demokratik rejimin, yönetimin karşılaştığı başlıca problemlere seslenmekte yetersiz kaldığı yönünde git gide artan bir inanış vardır. Yasamanın ivme kaybetmesi, Meclisin bütçe geçme konusundaki azalan kabiliyeti ve 2013 yılında federal hükümetin çalışmayı durdurması, siyasi sistemin (ve daha geniş bir siyasi yapının) artan bir şekilde kutuplaştığı ve çıkmaza girdiğini gösteren olgulardan yalnızca birkaçıdır. Bunun sonucunda, Meclisin toplum tarafından onanması ve halkın hükümete duyduğu güven tarihte kalmıştır. Seçim kampanyalarının git gide artan maliyeti, politika içerisindeki şeffaf olmayan paranın artan rolü ve oy kullananların sayısının azalması da demokrasinin ne kadar sağlıklı olduğunu bazı göstergeleridir.

Uluslar arası bağlamda, demokrasiyi yurtdışında tanıtmak, halkın yurt dışı politikalarına verdiği önceliğin hemen altında yer almaktadır. Uluslar arası algı ise, demokrasinin desteklenmesinin ABD dış politikasının gerçek anlamda önceliği haline geldiği yönündedir.

Tüm dünya bunlarla ilgilenmektedir. Otoriter devlet medyası, demokrasinin itibarını genel anlamda düşürmek ve ABD'nin baskılarına karşı otoriter yönetimini yaygınlaştırmak için büyük bir keyifle Amerikan demokrasisinin bu sancılarının duyulmasını sağlıyor. Zayıf devletler bile, otokratlar baskının ortadan kalkmış olduğu algısına sahipler: medyayı sansürlemek, muhalefeti ezmek, kendi yönetimlerini sürdürmek için hemen her istediklerini yapabiliyorlar ve Avrupa ve Amerika'nın bunu yutacağını düşünüyorlar. Silik sözel protestolar meydana gelebilir, fakat her ne olursa olsun yardım akışı devam edecek ve diktatörler White House'da ve Elysée Palace'da hoş karşılanmaya devam edeceklerdir.

Üçüncü dalga süresince demokrasinin küresel anlamda genişlemesine önyak olan ABD demokrasisinin varlığını sürdürmesinin ve öz güveninin ne kadar önemli olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Demokratikleşen her bir ülke kendi dönüşümünü gerçekleştirirken, Birleşik Devletler ve Avrupa'dan gelen baskı ve dayanışma, demokratik değişime ve bazı durumlarda demokratik bütünleşmeye karşı dengeli durumlar sağlanmasına yardımcı olan çok mühim ve elverişli bir ortam yaratmıştır. Eğer bu bütünleşme şimdi azalmaya başladıysa, demokratik gelişimin hayata döndürülmesi ve sürdürülmesi için gereken yakın zamanlı küresel beklentiler meydana gelecektir.

Daha Aydınlik Bir Ufuk?

Demokrasi son birkaç on yılın büyük bir çoğunluğunda gerileme göstermiştir ve bu gerilemenin çok daha kötü bir duruma geleceğine ilişkin git gide artan bir tehlike baş göstermektedir. Yalnızca marjinal stratejik öneme sahip yoksul ülkelerde değil, Endonezya ve Ukrayna (tekrardan) gibi büyük salıncak ülkelerde de daha bir çok demokrasi başarısızlıkla sonuçlanabilir. Türkiye de halen acımasız demokratik durum dış çevrelerce az miktarda da olsa tanınmaktadır ve demokrasinin tekrardan Tayland'a ya da Bangladeş'e dönmeyeceğinin de bir garantisi yoktur. Avrupa ve Birleşik Devletler'in sergilediği kayıtsız ve uyuşuk tutum, demokrasiye ilişkin tüm geriye dönüşleri ve başka birçok devletteki otoriter rejimlerin önüne konan engelleri azaltmaktadır.

Yine de, resim tam anlamıyla iç karartıcı sayılmaz. Henüz "üçüncü geriye dönüş dalgası"na tanıklık etmedik. Küresel bağlamda, ortalama özgürlük seviyesi az da olsa düşmüştür, fakat felaket olarak adlandırılacak nitelikte bir düşüş değildir. Daha önemlisi, demokrasiye yönelik halk desteğinde önemli bir bozulma olmamıştır.

Aslında, Afrobarometre demokrasi için var olan popüler talep ve rejim tarafından bu talebin karşılanabilmesi için sundukları arasındaki boşluğa işaret etmektedir; ki bu boşluk bazı Afrika ülkelerinde derin bir yarıklık halini almaktadır. Bu yalnızca demokrasinin iyi bir şey olduğunu söyleyen birkaç sığ, belirsiz ifadeye dayanmamaktadır. Afrikalıların birçoğu siyasi güvenilirlik, şeffaflık, hukuk prensibi ve yetkilerin kısıtlanması gibi olguların önemini kavramışlardır ve hükümetlerinin de bu meziyetleri sergilediğini görmek istemektedirler.

Demokrasinin sergilemiş olduğu performansın ilham verme konusunda başarısız olurken, otoriterizm çetin sorunlarla yüzleşmektedir. Uzun vadede istikrar gösteren diktatör rejim neredeyse yok denecek kadar azdır. Rejimin istikrarı konusunda tek güvenilir kaynak, meşruiyettir ve yeryüzünde herhangi bir otoriter rejimin içinde meşruiyet barındırdığına inananların sayısı her geçen gün azalmaktadır. Ekonomik gelişmeler, küreselleşme ve bilgi devrimi, otoritenin her türünü ve yöneticileri git gide zayıflatmaktadır. Değerler değişmekte ve bizlerin küresel “aydınlanmaya” giden herhangi bir teleolojik yol izlememesi gerekirken, hareket otoriteye olan güvensizliğin artması ve sorumluluğa, özgürlüğe ve siyasi seçimlere ilişkin taleplerin artması yönündedir. Önümüzdeki yirmi yılda, bu eğilimler Çin, Vietnam, İran ve Arap Devletlerindeki yönetimleri, Hindistan, Avrupa ve Amerika’daki yönetimlerden daha fazla zorlayacaktır. Demokratikleşme hareketi, Malezya’nın git gide artan rekabetçi seçim politikalarının ufkunda görülmeye başlamıştır ve bir sonraki nesilde Singapur’da da aynı durum yaşanacaktır.

Kısa vadede yapılması gereken en önemli hareket, üçüncü dalga süresince ortaya çıkan ve çoğunluğu liberal olamamış ve istikrarsız bir durumda olan demokrasilerin yenilenmesi ve sağlamlaştırılması için çalışmaktır. Uluslar arasında daha güçlü bağlarla, daha dikkatlice ve zengin kaynaklarla kurulan anlaşmalar ile, Endonezya, Filipinler, Güney Afrika ve Gana gibi ülkelerde demokrasinin daha derinlere batması önlenebilir ve köklerinin devamlılığını sürdürmesi sağlanabilir. Ukrayna ve Tunus’taki (başarısı ile Arap Dünyasında önemli bir yayılma etkisi yaratabilme kapasitesine sahip) yeni demokrasilerin istikrarlı bir yapıya kavuşmalarını sağlamak mümkün olduğu kadar, son derece önemlidir. Tayland ve Bangladeş’i tekrar seçim demokrasisine doğru ilerlemesine yardımcı olmak mümkün olabilir, ancak kullanılan yöntemler her bir ülkede parti kutuplaşmasını tetikleyebilir. Zamanla Türkiye’deki seçimsel otoriter rejim projesi artan rüşvet olayları ve zaten ciddi boyutlara ulaşmış olan yetkilerin kötüye kullanılması gibi olgular neticesinde kendi itibarını yerle bir edecektir. İran ve Venezuela’daki petrol temelli otokrasiler, ekonomik performans ve siyasi meşruiyet bağlamında ağır krizler yaşayacaklardır.

Demokratların kurulmuş olan demokrasilere inançlarını yitirmemeleri hayati önem taşımaktadır. Demokratlar daha iyi fikirleri olan bireylerdir. Demokrasi uygulamada geriliyor olsa da, halen küresel anlamda insanların en çok değer verdiği

ve arzuladığı kavramlardan biridir. Bu durum, demokrasinin gelişmesi için önemli ve yeni fırsatlar meydana getirmektedir. Eğer demokrasinin içinde bulunduğu orta dereceli gerileme bir depresyona dönüşürse, bunun sebebi var olan demokrasilerdeki bize en büyük düşmanın yine kendimiz olduğundan kaynaklanacaktır.

NOTES

Bu makaleyi yazarken sağladıkları muhteşem yardımlardan ötürü Erin Connors, Emmanuel Ferrario ve Lukas Friedmann'e teşekkür etmek istiyorum.

1. Bu tanımın daha ayrıntılı hali için, Larry Diamond, *The Spirit of Democracy: The Struggle to Build Free Societies Throughout the World*'e bakınız (New York: Times Books, 2008), 20–26.
2. Steven Levitsky and Lucan Way, *Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes After the Cold War* (New York: Cambridge University Press, 2010); ayrıca bu konu üzerine yazdıkları diğer makaleye de bakınız.
3. Hem sipasi haklar hem de insan hakları ölçeğinden (7 üzerinden) 1 veya 2 puan almış olan tüm rejimleri liberal demokrasi olarak kabul ediyorum.
4. Thomas Carothers, “The End of the Transition Paradigm,” *Journal of Democracy* 13 (January 2002): 5–21. *Larry Diamond* 155
5. Freedom House 1989 yılından günümüze kadar dünya üzerinde var olan tüm rejimleri demokrasi ve demokrasi olmayan şekilde sınıflandırmaktadır ve sınıflandırma yaparken şunları baz almaktadır: a) siyasi hakların “seçim süreci” ölçeğinden 12 üzerinden en az 7 puan almaları, b) siyasi haklar ölçeğinden 40 üzerinden en a 20 ham puan almış olmaları, c) son zamanlardaki parlamento ve başkanlık seçimlerinin özgür ve adilce yapılmış olması, d) seçilmiş yetkililerin yetkisini aşan önemli ve gizli herhangi bir güç kaynağının olmaması, ve e) son zamanlarda yapılan ve gelecek seçim özgürlüğünü kısıtlayacak herhangi bir hukuki değişikliğin olmaması. Uygulamada bu durum geniş bir demokrasi rejimi listesinin oluşmasına yol açmaktadır; benim bakış açımına göre bu sayı oldukça fazla, fakat en azından her yıl belirlenen demokrasi sayısının makul bir “üst limitinin” oluşmasına yok açmıştır Levitsky ve Way bu konuya ilişkin olarak, Freedom House'un siyasi haklar ve insan hakları ölçeklerinin birleşiminden ortalama en az 2.5 puan alınmış olması gereken Özgür sınıflandırmasının, demokrasi için daha iyi bir standart olacağını iddia etmişlerdir. Fakat ben bu standardın gerçek, fakat liberal olmayan birçok demokrasiyi dışarıda tutacağını düşünüyorum.

6. Benim 1998-2002 yılları arasına ait elde ettiğim seçim demokrasileri sayısı Freedom House'un elde ettiği rakamdan 8-9 ülke; ve 1999 yılına ait elde ettiğim rakam ise 11 ülke daha azdır. Örneğin, ben 1992-2002 yılları arasında Gürcistan'ı, 1994-2004 yılları arasında Ukrayna'yı, 1994-2008 arasında Mozambik'i, 1999-2003 arasında Nijeryayı, 2001-2004 arasında Rusya'yı ve 2004-2008 arasında Venezuela'yı listeden çıkardım.
7. Amy R. Poteete, "Democracy Derailed? Botswana's Fading Halo," *AfricaPlus*, 20 October 2014, <http://africaplus.wordpress.com/2014/10/20/democracy-derailed-botswanas-fading-halo/>.
8. Levitsky and Way, *Competitive Authoritarianism*, 20.
9. Kenneth Good, "The Illusion of Democracy in Botswana," in Larry Diamond and Marc F. Plattner, eds., *Democratization in Africa: Progress and Retreat*, 2nd ed. (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2010), 281.
10. Buradaki ve şekil 2'deki karşılaştırmalar, şeffaflık ve hukuk prensibi alt ölçekleri kaldırıldıktan sonra, yeniden şekillendirilmiş siyasi haklar ve insan hakları ölçekleriyle birlikte alınmıştır. (aşağıdaki 11 numaralı nota bakınız)
11. Şeffaflık ve hukuk prensibi ölçeklerini oluşturmak için, C2 (rüşvetin kontrol altına alınması) ve C3 (sorumluluk ve şeffaflık) alt ölçeklerini siyasi haklar ölçeğinden ve F'nin (hukuk prensibi) dört alt ölçeğini de insan hakları ölçeğinden çıkardım. Bu alt ölçeklerdeki belirli maddeler için, Dünya üzerindeki Özgürlük metodolojisine bakınız, www.freedomhouse.org/report/freedom-world-2014/methodology#.VGww5vR4qcl.
12. Francis Fukuyama, *Political Order and Political Decay: From the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 2014). Ayrıca bu konuda yazdığı ve *Journal of Democracy*'de yayımlanan makalesine bakınız.
13. Rusya ile ilgili olarak, Miriam Lansky and Elspeth Suthers, "Putin versus Civil Society: Outlawing the Opposition," *Journal of Democracy* 24 (July 2013): 74–87.'e bakınız.

14. Andrew Nathan's essay "China's Challenge" on pp. 156–70'e bakınız.
15. Christopher Walker and Robert W. Orttung, "Breaking the News: The Role of State-Run Media," *Journal of Democracy* 25 (January 2014): 71–85.
16. Carl Gershman and Michael Allen, "The Assault on Democracy Assistance," *Journal of Democracy* 17 (April 2006): 36–51; William J. Dobson, *The Dictator's Learning Curve: Inside the Global Battle for Democracy* (New York: Doubleday, 2012).
17. Darin Christensen and Jeremy M. Weinstein, "Defunding Dissent: Restrictions on Aid to NGOs," *Journal of Democracy* 24 (April 2013): 77–91.
18. Larry Diamond and Marc F. Plattner, *Liberation Technology: Social Media and the Struggle for Democracy* (Baltimore: John Hopkins University Press, 2012) ve Citizen Lab'in halen sürdürdüğü ve çığır açan çalışmasına bakınız. <https://citizenlab.org/>.